

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در خانواده های شهر خوی

فیروز راد^۱

صالح مرزی^۲

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۵/۲۰

تاریخ تصویب: ۹۳/۱۰/۲۰

چکیده

خشونت علیه زنان از ابعاد مختلف جسمی، روانی، اجتماعی، اقتصادی و جنسی قابل بررسی است و از مشخصات عمومی خشونت علیه زنان پنهان بودن آن از انظار عمومی است. در این تحقیق سعی شده است به این پرسش اساسی پاسخ داده شود که عوامل اجتماعی مرتبط با رفتارهای خشونت بار زوجین کدامند؟

مقاله حاضر نتیجه مطالعه ای توصیفی - تحلیلی با روش پیمایشی است. جامعه آماری مورد مطالعه پژوهش زنان متأهل ساکن در شهر خوی (در حدود ۱۳۴۶۸ نفر) بوده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۱۵ نفر برآورد شده است.

نتایج به دست آمده از مطالعه نشان می دهد که متغیرهای مستقل وارده بر مدل قادر است ۵۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کند. به لحاظ مقایسه بین ابعاد خشونت، خشونت جنسی بالاترین میانگین و خشونت فیزیکی کمترین میانگین را دارا بود. نتیجه اینکه میانگین خشونت کل در بین خانواده های شهر خوی در حد مطلوبی نمی باشد.

واژگان کلیدی: خشونت خانوادگی، خشونت علیه زنان، عوامل اجتماعی - اقتصادی، عوامل فرهنگی -

روانی، خوی.

1-استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه پیام نو rad-291@yahoo.com

2- کارشناس ارشد رشته جامعه شناسی و دبیر آموزش و پرورش شهرستان خوی

مقدمه و بیان مسأله

خانواده واحدی اجتماعی است که به دلیل اهمیت و جایگاه ویژه‌اش از دیرباز مورد توجه اندیشمندان اجتماعی بوده است. خانواده طی دهه‌های اخیر به اشکال مختلف با بحران مواجه بوده است نظیر بحران ارزش‌ها، بحران روابط، بحران گسستگی و خشونت و ... که وقوع سهم عظیمی از این چالش‌ها معطوف به زنان است.

متأسفانه یکی از آسیب‌های مهمی که در زمینه ازدواج و روابط بین زوجین که آثار فرهنگی و اجتماعی و روانشناسی مخربی را بر بافت جامعه و نهاد خانواده وارد می‌سازد و می‌تواند به عنوان یک بحران مطرح شود افزایش آزار، پرخاشگری و خشونت در خانواده‌هاست. پدیده خشونت خانگی ابعاد وسیع‌تری دارد و در تمامی جوامع جاری و ساری بوده است، طوری که امروزه خشونت علیه زنان یکی از معضلات اجتماعی کلیه کشورهای دنیا به حساب می‌آید. این معضل اجتماعی در کشورهای اروپایی و آمریکایی در سی تا سی و پنج درصد زندگی‌های مشترک گزارش شده است. در حال حاضر در کشور ایران نیز مانند سایر کشورها خشونت علیه زنان مسأله و معضل مهم اجتماعی است. متخصصان پزشکی قانونی در ایران روزهای تعطیل، ساعات آخر شب و فصل تابستان را بیشترین زمان مراجعه زنان آزار دیده به مراکز پزشکی قانونی ذکر می‌کنند. (نازپرور، ۱۳۷۶: ۷۳).

همچنین در این زمینه در شهر خوی مانند سایر نقاط کشور رفتارهای خشونت آمیزی علیه زنان دیده می‌شود طوری که در طول چند سال اخیر بسیاری از پرونده‌های دادگاهی این شهر با خشونت‌های خانگی مرتبط بوده است که خود نشان از گسترش و افزایش تدریجی این مسأله می‌باشد تا جایی که ما تقریباً هر هفته شاهد گزارش‌هایی تکان‌دهنده از سوی دادستانی، نیروی انتظامی و یا سایر مراجع ذی‌ربط در این خصوص می‌باشیم که در رسانه‌های جمعی محلی منعکس می‌شوند. (ر.ک. به گزارش‌های مأموران انتظامی و دادستانی در رسانه‌های جمعی محلی مثل: هفته‌نامه خوی، اورین، ندای خوی و ...).

«خشونت رفتاری است که برای آسیب‌رساندن به دیگری سر می‌زند و دامنه‌ی آن از تحقیر و توهین، تجاوز و ضرب و جرح تا تخریب اموال و دارایی و قتل گسترده است.» (صدیق سروستانی، ۱۳۸۷: ۱۱۳).

---

¹ - Violence

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در خانواده های شهر خوی

وقوع خشونت در خانواده‌ها نشان از یک پیام دارد و آن چیزی نیست جز رشد خشونت در جامعه. با به کارگیری روش‌های گوناگون تحقیق اطلاعات جامعی در مورد خشونت کسب شده است که بر خلاف تصورات قبلی نشان می‌دهد که خشونت فیزیکی، روانی و حتی تجاوز جنسی اولاً: در میان تمام قشرهای اجتماعی دیده می‌شود. ثانیاً: برخلاف تصور عمومی گستردگی بسیار دارد (اعزازی، ۱۳۷۶: ۱۱۹-۱۲۰).

خشونت علیه زنان به هیچ وجه خاص جوامع عقب مانده یا جوامع مسلمان نیست. در پیشرفته‌ترین کشورهای جهان، زنان و کودکان از تبعات و عوارض ناشی از خشونت به خصوص در زندگی خانوادگی رنج می‌برند و آزارهای جسمی و جنسی و روانی نه تنها تندرستی، سلامت عقل، تعادل عاطفی و روانی آنها را به خطر می‌اندازد بلکه جامعه را نیز متضرر می‌سازد. خشونت علیه زنان در خانواده‌ها مسأله‌ای است جهانی و بازتاب آزار زنان در جامعه بین‌المللی نیز وسیع بوده است. (کار، ۱۳۸۰: ۱۴-۱۳)

در ایران نیز زنان در فضای زندگی پدری زیر سلطه‌ی پدر، برادر و شوهرخواهر و ... به سر می‌برند و در فضای زندگی زناشویی زیر سلطه‌ی شوهر و اقوام او هستند، در فضای زندگی شغلی زیر سلطه‌ی سلیقه‌های مردسالار رؤسا و مدیران مذکر روزگار می‌گذرانند و در فضای زندگی اجتماعی زیر سلطه‌ی سنت‌های زن‌ستیز احساس ناامنی می‌کنند با این حال چنان در بافت ذهنی و رفتاری خود به خشونت تسلیم شده‌اند که کمتر واکنش نشان می‌دهند. (همان: ۱۷)

گزارش‌های نیروی انتظامی و سایر سازمان‌های نظارتی مانند دادگاه‌ها حاکی از رشد روزافزون این مسأله در شهر خوی می‌باشد هر چند که فقط برخی از موارد حاد خشونت‌های خانوادگی این شهر در مطبوعات انعکاس می‌یابند.

نمونه‌های جنایتکارانه‌ای از خشونت علیه زنان و دختران را در جریان قتل‌هایی در نقاط مختلف شهر شاهد بوده و هستیم تا جایی که مسئولان قضایی به کرات ناگزیر از هشدار و اخطار و پند و اندرز شده‌اند و حتی گاهی اوقات در تریبون‌های نماز جمعه ابعاد فاجعه را به بحث گذاشته‌اند.

هدف کلی این تحقیق پرداختن به خشونت خانگی بر روی زنان از سوی مردان و واکاوی مفهوم خشونت در معنای عام آن و شناسایی عوامل اجتماعی مرتبط با بروز خشونت در خانواده‌ها می‌باشد. شناخت رابطه‌ی بین ناکامی زوجین در ارضای نیازهای خود و بروز رفتارهای خشونت‌آمیز در خانواده، شناخت رابطه‌ی میان تجارب حاصل از دوران کودکی زوجین و بروز رفتارهای خشن در خانواده و تعیین

ارتباط بین شیوه ی همسر گزینی زوجین و بروز رفتارهای خشونت آمیز در خانواده از اهداف جزئی تحقیق می باشند.

نظریه ناکامی - پرخاشگری

بنابر عقیده محققانی چون (دولارد، دوب و دیگران: ۱۹۹۳) آنهایی که دچار ناکامی می شوند و مورد بی اعتنائی قرار می گیرند یا در معرض تهدید هستند رفتاری پرخاشگرانه از خود نشان می دهند چرا که در شرایط ناکام کننده، پرخاشگری یک پاسخ طبیعی و تقریباً خودکار است. اگر هدف مورد نظر فرد با مانع برخورد کند و پاداش های مورد انتظار به دست نیاید حالت ناکامی ایجاد می شود، حالتی که پرخاشگری را بر می انگیزد و رفتار خشونت آمیز یا پرخاشگرانه را در پی دارد. رفتارهای اخیر هم می توانند به سوی منبع ناکامی معطوف شوند و هم به سوی هدف های دیگری جهت یابند که به گونه ای با نخستین منبع ناکامی مرتبط اند. در صورت اول یعنی وقتی آسیب رساندن به قربانی مورد نظر است از پرخاشگری خصمانه صحبت می شود در حالی که در مورد دوم که با اصطلاح پرخاشگری ابزاری مشخص شده است تنها هدف فرد برونریزی پرخاشگری با استفاده از هر روشی است.

ناکامی همواره پرخاشگری را در پی ندارد و رفتار پرخاشگرانه نیز همیشه در موقعیت های ناکام کننده بروز نمی کند. تجربیات نشان می دهند که افراد به ناکامی و خشم به گونه های متفاوت پاسخ می دهند و پرخاشگری تنها یکی از پاسخ های احتمالی در برابر ناکامی است و فرد می تواند پاسخ های دیگری مانند کنار کشیدن خود، پاسخ ندادن یا کوشش در تغییر موقعیت با انتخاب راه های مصالحه آمیز را نیز فرا گیرد. برکوویتز با اتخاذ این روی آورد و تأکید بر اهمیت یادگیری و نقش تفاوت های فردی در پاسخ به شرایط ناکام کننده، نظریه بازنگری شده ناکامی - پرخاشگری را مطرح کرد. یکی از مؤلفه های اصلی فرضیه ی بازنگری شده ناکامی - پرخاشگری، مفهوم «انتظار» است. بنابراین مفهوم، وقتی رفتاری که یک هدف خاص را دنبال می کند به نتیجه نمی رسد به احتمال زیاد ناکامی به وجود می آید. پس تحقق نیافتن انتظار یا پیش بینی فرد در دستیابی به هدف مورد نظر احساس ناکامی را ایجاد می کند. از دیدگاه برکوویتز و همکارانش وقتی ناکامی به پرخاشگری منجر می شود که:

۱- موانعی در راه دستیابی به هدف مورد نظر به وجود آید.

۲- پیامدهای ناکامی فرد را خشمگین سازد.

۳- حالت خشم فرد زمینه یا آمادگی عمل پرخاشگرانه را ایجاد کند.

نظریه چرخه خشونت^۱

بر اساس تئوری یادگیری اجتماعی رفتار از دو طریق آموخته می‌شود: یا از طریق پاداش داده شدن به اعمالمان آن رفتار را یاد می‌گیریم (یادگیری ابزاری)، یا اینکه رفتار را مشاهده می‌کنیم یا از اطرافیانمان آن را تقلید می‌کنیم (مدل سازی). محققین این اصل را مطرح می‌کنند کودکانی که مورد خشونت واقع می‌شوند از طریق مدل‌سازی و یادگیری ابزاری یاد می‌گیرند که خشن باشند و شاید خشونت خود را در دوران بزرگسالی نیز ادامه دهند. الگوی پرخاشگری آموخته شده، عمدتاً تحت عنوان «چرخه خشونت» یا انتقال بین نسلی خشونت مطرح می‌شود. این نظریه بیان می‌کند خشونت در این چرخه ادامه می‌یابد تا وقتی که عوامل ترمیمی نظیر حمایت‌های اجتماعی و کنترل‌های اجتماعی وارد عمل شوند و این چرخه را قطع کنند. نقش حمایت‌های اجتماعی در قطع چرخه خشونت بدین نحو می‌تواند باشد که اولاً: حمایت اجتماعی سبب کاهش فشارهای روانی در فرد خشن می‌شود و از این طریق در کنترل خشونت نقش مهمی ایفا می‌کند از طرف دیگر سبب کنترل بیشتر از جانب دوستان، آشنایان و بستگان می‌شود و فرد از این طریق می‌تواند رفتارهای جایگزین خشونت را بیابد. (رسول‌زاده اقدم و دیگری، ۱۳۸۱: ۱۹۲۰).

نظریه کارکردگرایی و خشونت

کارکردگرایان در مورد خشونت خانوادگی در واقع توجیه‌کننده خشونت هستند. آنها خانواده را گروهی در نظر می‌گیرند که در آن افرادی با جنسیت‌ها و گروه‌های سنی متفاوت مدتی طولانی در ارتباط نزدیک با هم قرار می‌گیرند. برخلاف سایر گروه‌ها در این گروه سلسله مراتب بر اساس تخصص، صلاحیت و لیاقت صورت نمی‌گیرد بلکه بر اساس جنسیت، سن و قدرت اقتصادی و وجود علایق متفاوت در این گروه ناهمگون سبب به وجود آمدن تضادهای آشکار و یا پنهان می‌شود. این تضادها، ویژگی‌ها و کارکردهای مناسب خانوادگی را از بین می‌برد و در نتیجه باید آنها را از سر راه برداشت. رفع تضادهای خانوادگی با استفاده از وسایل قدرت در مواردی از راه خشونت امکان‌پذیر است. در این حالت خشونت سبب طبیعی‌شدن زندگی روزمره می‌شود و خانواده به کارکردهای اساسی خود می‌پردازد که در آن مسئولیت زنان انجام‌دادن وظایف خانوادگی و مسئولیت اصلی مردان برقراری ارتباط با جهان خارج و نان‌آوری است. پارسونز بر تفکیک نقش‌های جنسیتی تأکید می‌کند و پدر را رئیس و مادر را مدیر داخلی خانواده می‌داند. در این مفهوم خشونت برای بقای خانواده کاربرد پیدا می‌کند. زیرا برای مثال مردی که

---

^۱ - The Cycle of Violence Theory

در محیط شغلی اعتماد به نفس و ارزش لازم را کسب نمی‌کند در صورت وجود تعارض در خانواده به خشونت متعادل^۱ دست می‌زند و از این طریق شخصیت خود را تأیید می‌کند و به احتمال زیاد در اثر رفتار خشونت‌آمیز او تضاد خانوادگی به پایان برسد و مرد موقعیت خود را در خانواده حفظ می‌کند و می‌تواند دیگران را نیز تحت سلطه خود قرار دهد. بنابراین خشونت متعادل که جامعه نیز آن را تحمل می‌کند به منزله‌ی سوپاپ اطمینان عمل می‌کند زیرا در خشونت متعادل احساسات فرد به صورت آزاد به نمایش در می‌آید و بهتر از آن است که احساسات خود را حبس کند و ناگهان منفجر گردد. (اعزازی، ۱۳۸۰: ۲۰۹).

جمع بندی مبانی نظری پژوهش

بر طبق نظریه ناکامی و پرخاشگری آنهایی که دچار ناکامی می‌شوند رفتار پرخاشگرانه از خود نشان می‌دهند، چرا که در شرایط ناکام کننده، پرخاشگری یک پاسخ طبیعی و تقریباً خودکار است. تجربیات نشان داده که افراد به ناکامی به گونه‌های مختلف پاسخ می‌دهند و پرخاشگری تنها یکی از پاسخ‌های احتمالی در برابر ناکامی است.

یکی از مؤلفه‌های اصلی فرضیه ناکامی و پرخاشگری مفهوم انتظار است. بنابراین مفهوم وقتی رفتاری که یک هدف خاص را دنبال می‌کند و به نتیجه نمی‌رسد به احتمال زیاد حالت ناکامی به وجود می‌آید. بر اساس نظریه چرخه خشونت کودکانی که مورد خشونت واقع می‌شوند از طریق مدل‌سازی و یادگیری ابزاری یاد می‌گیرند که خشن باشند و شاید خشونت خود را در دوران بزرگسالی نیز ادامه دهند. الگوی پرخاشگری آموخته‌شده، عمدتاً تحت عنوان «چرخه‌ی خشونت»، یا انتقال بین نسلی خشونت مطرح می‌شود. این نظریه بیان می‌کند خشونت در این چرخه ادامه می‌یابد تا وقتی که عوامل ترمیمی نظیر حمایت‌های اجتماعی و کنترل‌های اجتماعی وارد عمل شوند و این چرخه را قطع کنند.

کارکردگرایان خانواده را گروهی در نظر می‌گیرند که در آن افرادی با جنسیت‌ها و گروه‌های سنی متفاوت مدتی طولانی با یکدیگر ارتباط دارند. در این گروه سلسله مراتب بر اساس جنسیت، سن و قدرت اقتصادی و وجود علایق متفاوت سبب به وجود آمدن تضادهای آشکار و یا پنهان می‌شود. این تضادها، ویژگی‌ها و کارکردهای مناسب خانوادگی را از بین می‌برد و در نتیجه باید آنها را از سر راه برداشت. رفع تضادهای خانوادگی با استفاده از وسایل قدرت و در مواردی از راه خشونت امکان‌پذیر است.

- بین ناکامی زوجین در ارضای نیازهای خود و بروز رفتارهای خشونت بار آنها رابطه وجود دارد.

---

^۱ - Moderate Violence

- رفتارهای خشونت بار زوجین با توجه به تجارب حاصل از دوران کودکی آنها متفاوت است.
- رفتارهای خشونت بار زوجین با توجه به شیوه‌ی همسرگزینی آنها متفاوت است.

ابزار و روش

جامعه آماری این طرح کلیه زنان متأهل ساکن در شهر خوی بوده است که بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن و برآوردهای سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور در سال ۱۳۸۵ به تعداد ۱۳۴۶۸ نفر می باشد. (منبع فرمانداری خوی).

در این تحقیق واحد آماری یک زن می باشد.

انتخاب نمونه بر حسب حجم یا همان به اختصار (PPS) بوده که نوعی نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به نام نمونه گیری متناسب با حجم می باشد که توأم با روش تصادفی ساده صورت گرفته است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۳۱۵ نفر برآورد شده است و جمع آوری اطلاعات به روش پیمایشی با استفاده از ابزار پرسشنامه به صورت تصادفی از زنان متأهل ساکن در شهر خوی انجام پذیرفته است.

در مقاله حاضر سه شاخص ناکامی در ارضای نیازها، تجارب حاصل از دوران کودکی و شیوه ی همسرگزینی به عنوان مؤلفه های اصلی و مؤثر در بروز خشونت خانوادگی مورد مطالعه قرار گرفت و عوامل مؤثر بر آنها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها به فراخور سطح سنجش متغیرها از آماره‌ها و تکنیک‌های آماری متفاوت استفاده شده است. در مورد سازه‌ی خشونت از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده گردید. همچنین با توجه به ماهیت فرضیه‌ها که به مطالعه‌ی روابط مربوط است از آزمون‌های همبستگی استفاده شد. برای سنجش متغیرهای کمی از تکنیک‌هایی مانند تحلیل دومتغیره و آزمون t -test (تفاوت میانگین‌ها) و آنالیز واریانس یک طرفه (ANOVA) و ضریب همبستگی پیرسون (r) استفاده شده است و در تحلیل‌های چند متغیره از آزمون‌هایی نظیر رگرسیون خطی و چند متغیره استفاده گردید. با توجه به توزیع داده‌ها و تعداد و نوع متغیرها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل داده‌ها صورت گرفت و برای توصیف متغیرهای کیفی (اسمی و رتبه‌ای) از شاخص‌های گرایش به مرکز و پراکندگی، جداول، نمودارها، درصد‌های نسبی، فراوانی‌ها و میانگین استفاده شد.

- برای فرضیه اول چون متغیرهای ناکامی زوجین در ارضای زوجین و خشونت هردو فاصله ای می باشند از ضریب همبستگی (۲) استفاده شده است.
- برای فرضیه دوم از آزمون t -test (تفاوت میانگین‌ها) استفاده شده چون تجارب حاصل از دوران کودکی اسمی دو حالت و خشونت فاصله ای می باشد.
- برای فرضیه سوم از آزمون t -test (تفاوت میانگین‌ها) استفاده شده زیرا شیوه همسرگزینی در این تحقیق اسمی دو حالت و خشونت فاصله ای است.

یافته ها

- در بخش اول توصیف اطلاعات مربوط به ویژگی های فردی، اجتماعی و اقتصادی زنان متأهل مورد توجه واقع شد.
- در بخش دوم متغیرهای مربوط به انواع خشونت با استفاده از تحلیل مسیر و رگرسیون مورد تحلیل قرار گرفت.
- و بالاخره در بخش سوم در نتیجه گیری بر اساس یافته های تحقیق به سؤال های تحقیق پاسخ داده شد و در نهایت راهکارها و پیشنهادهای کاربردی در خور تحقیق مطرح شد.
- از کل نمونه آماری بیش از ۸۱ درصد ۴۴ سال یا کمتر از آن سن داشتند.
- ۳۶/۵ درصد از زنان متأهل دارای دو فرزند بودند.
- ۴۸/۶ درصد از آنان دارای ملک شخصی بوده و بقیه فاقد ملک شخصی هستند.
- ۳۵/۶ درصد با بیشترین فراوانی دارای مدرک تحصیلی دیپلم بوده اند.
- ۲۹/۸ درصد از همسر زنان متأهل دارای مدرک تحصیلی دیپلم بوده اند.

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در خانواده های شهر خوی

– مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس برخورد فیزیکی پاسخگویان در دوران کودکی با

اعضای دیگر خانواده

بر طبق نتایج جدول چون سطح معناداری از سطح آزمون کوچکتر می باشد $0/05 < 0/30$ فرض برابری میانگین ها رد می شود. لذا می توان گفت برخورد فیزیکی پاسخگویان در دوران کودکی با دیگر اعضای خانواده در بروز رفتارهای خشونت بار آنها مؤثر می باشد.

شاخص های آماری				
خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	برخورد فیزیکی
/03209	/34855	3/2250	118	بله
/02597	/36455	3/2675	197	خیر

جدول شماره ۱: آزمون t-test برای مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس برخورد فیزیکی پاسخگویان در دوران

کودکی با اعضای دیگر خانواده

خشونت کل		
	با فرض نابرابری واریانس ها	با فرض برابری واریانس ها
آزمون برای واریانس ها	F آماره	/023
	سطح معنی داری	/880
آزمون برای میانگین ها	t آماره	-1/018
	درجات آزادی	313
	سطح معنی داری	/030
	تفاضل میانگین ها	-/04251
	خطای استاندارد تفاضل میانگین ها	/04175
	فاصله اطمینان برای تفاضل میانگین ها	-/12466
	کران پایین	-/12381
	کران بالا	/03963
	میانگین ها	/03878

– مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس نوع تنبیه شدن پاسخگویان در دوران کودکی توسط

والدین

بر اساس نتایج جدول چون سطح معناداری از سطح آزمون کوچکتر است $0/05 < 0/39$ لذا فرض برابری میانگین ها رد می شود. به عبارت دیگر تنبیه شدن پاسخگویان در دوران کودکی از سوی والدین در بروز رفتارهای خشونت بار آنها مؤثر است و می توان فرض صفر را رد کرد.

شاخص های آماری				
خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	تنبیه کودکی پدر و مادر
/02988	/37799	3/2106	160	بله
/02679	/33353	3/2939	155	خیر

جدول شماره ۲: آزمون t-test برای مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس نوع تنبیه شدن پاسخگویان در دوران کودکی

توسط والدین

خشونت کل		
با فرض نا برابری واریانس ها	با فرض برابری واریانس ها	
	1/874	آماره F
	/172	سطح معنی داری
	-2/074	آماره t
	310/325	درجات آزادی
	/039	سطح معنی داری
	-/08325	تفاضل میانگین ها
	/04013	خطای استاندارد تفاضل میانگین ها
	-/16221	کوران پایین
	-/00428	کوران بالا

۳ مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس نزاع والدین پاسخگویان با یکدیگر در دوران

کودکی

چون سطح معناداری آزمون $0/062$ می باشد که این مقدار از $0/05$ بیشتر می باشد ($0/05 >$ $0/062$) لذا فرض برابری میانگین ها را می پذیریم و فرض صفر را نمی توان رد کرد. به عبارت دیگر نزاع والدین پاسخگویان با یکدیگر در دوران کودکی در بروز رفتارهای خشونت بار آنها تأثیری ندارد. در کل می توان گفت تجربه مستقیم خشونت در دوران کودکی با بروز رفتارهای خشونت بار آنها در بزرگسالی رابطه معنی دار داشته است ولی تجربه غیرمستقیم خشونت رابطه معنی دار نداشته است.

شاخص های آماری				
خطای استاندارد میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد	دعوی والدین در حضور شما
/02601	/36779	3/2865	200	بله
/03126	/33519	3/1909	115	خیر

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در خانواده های شهر خوی

جدول شماره ۳: آزمون t-test برای مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس نزاع والدین پاسخگویان با یکدیگر در دوران

کودکی

		خشونت کل		
		با فرض برابری واریانس ها	با فرض نا برابری واریانس ها	
آزمون برابری واریانس ها	آماره F	/302		
	سطح معنی داری	/583		
آزمون برابری میانگین ها	آماره t	2/294	2/352	
	درجات آزادی	313	256/152	
	سطح معنی داری	/062	/019	
	تفاضل میانگین ها	/09563	/09563	
	خطای استاندارد تفاضل میانگین ها	/04169	/04066	
	فاصله اطمینان برای تفاضل میانگین ها	کران پایین	/01360	/01556
		کران بالا	/17766	/17570

– مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس شیوهی همسرگزینی

چون سطح معناداری آزمون $0/000$ می باشد که از مقدار $0/05$ کمتر می باشد ($0/000 < 0/05$) لذا فرض برابری میانگین ها رد می شود. این بدان معناست که شیوهی همسرگزینی در بروز رفتارهای خشونت بار زوجین مؤثر می باشد. لذا می توان نتیجه گرفت که خشونت در بین افرادی که به طور اختیاری همسرگزینی کرده اند با افرادی که با اجبار تن به ازدواج داده اند اختلاف معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر افرادی که به صورت اجباری ازدواج نموده اند سطح بالاتری از خشونت را تجربه کرده اند.

شاخص های آماری				
	آشنایی همسر	تعداد	میانگین	انحراف معیار
خشونت کل	اجباری	176	3/3307	/32200
	اختیاری	139	3/1514	/37835

جدول شماره ۴: آزمون t-test برای مقایسه میزان بروز خشونت در خانواده بر اساس شیوه همسرگزینی

خشونت کل		
خروجی جدول آزمون t برای بررسی وجود خشونت در خانواده ها	فرض	
	فرض ناپرابری واریانس ها	فرض برابری واریانس ها
آزمون برای واریانس ها	F	8/159
	سطح معنی داری	/005
آزمون برای میانگین ها	t	4/540
	درجه آزادی	313
	سطح معنی داری دو طرفه	/000
	تفاضل میانگین ها	/17924
	خطای استاندارد تفاضل	/03949
	فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای حدپایین	/10155
	تفاضل میانگین ها حدبالا	/25693
		271/085
		/000
		/17924
		/04024
		/10003
		/25846

جدول شماره ۵: میانگین خشونت کل بر اساس شیوه همسرگزینی

میانگین	خشونت کل
	شیوه همسرگزینی
۳/۱۵۱۴	اجباری
۳/۲۳۰۷	اختیاری

توضیح: نتایج جدول نشان می دهد که بیشترین میانگین خشونت مربوط به شیوه ی همسرگزینی اختیاری می باشد.

– همبستگی بین ناکامی زوجین در ارضای نیازها و بروز خشونت در خانواده

مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین ناکامی در ارضای نیازها و خشونت کل $0/468$ به دست آمده که در سطح $0/05$ معنادار می باشد، لذا با اطمینان ۹۵ درصد فرضیه تأیید می شود و چون ضریب همبستگی مثبت و معنادار می باشد لذا می توان گفت بین ناکامی افراد در ارضای نیازها و بروز رفتارهای خشونت بار آنها رابطه وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش ناکامی در ارضای نیازها خشونت مردان نسبت به زنان افزایش می یابد.

جدول شماره ۶: همبستگی بین ناکامی در ارضای نیازها و بروز خشونت در خانواده

		خشونت کل	ناکامی در ارضای نیازها
خشونت کل	ضریب همبستگی پیرسون	1	/468
	سطح معنی داری		/000
	تعداد	315	315
ناکامی در ارضای	ضریب همبستگی پیرسون	/468	1
	سطح معنی داری	/000	
	تعداد	315	315

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در خانواده های شهر خوی

آزمون فرض میانگین خشونت کل

مقدار آماری آزمون ۱۲/۴۴۹ می باشد که با توجه به سطح معنی داری ۰/۰۰۰ به دست آمده نشان می دهد میانگین برابر ۳ (مرز تصمیم گیری) نیست (یا از ۳ کوچکتر است یا بزرگتر) و چون تفاضل میانگین ها مقدار مثبتی را نشان می دهد (۰/۲۵۱۵۹) لذا بیانگر سطح بالاتری از خشونت می باشد. به عبارت دیگر می توان گفت زنان متأهل شهرستان خوی در معرض خشونت قرار دارند.

شاخص های آماری			
انحراف معیار میانگین	انحراف معیار	میانگین	تعداد
/02021	/35867	3/2516	315
خشونت کل			

جدول شماره ۷: آزمون فرض میانگین خشونت کل

مرز تصمیم گیری = 3						
فاصله اطمینان ۹۵ درصد برای تفاضل میانگین ها	تفاضل میانگین ها		سطح معنی داری دو طرفه	درجه آزادی	t	خشونت کل
	حد پایین	حد بالا				
/2118	/25159	/000	314	12/449		
/2913						

بحث و نتیجه گیری

آنچه گذشت حاصل نگاهی کوتاه و مختصر به زندگی روزمره تعدادی از زنان متأهل ساکن در شهر خوی بوده است که زندگی را در سختی و شرایط ناگوار سپری می کنند لذا مشکل آنان بدون شک مسأله ای اجتماعی است که باید برای رفع و حل آن تدابیری اندیشیده شود. همین مطالعه کوتاه و گذرا نیز توانست تا حدی مشکلات این طبقه ی آسیب پذیر را دریابد و این خود گواه بر عمق مسائل و مشکلاتی است که این زنان با آنها مواجه هستند ، می باشند.

از نتایج و یافته های تحقیق بر می آید که اولین و بزرگترین مسأله این زنان مسأله خشونت های خانوادگی می باشد.

میانگین خشونت کل در بین افراد مورد مطالعه از جامعه ی آماری ۳/۲۵۱۶ می باشد که به نظر می رسد در حالت کلی خشونت در بین خانواده های شهرستان خوی در حد مطلوبی نمی باشد. (بر اساس معیار آزمون فرض میانگین ها).

نتایج حاصل حاکی از آن است که تفاوت معنی داری بین میانگین تجربه مستقیم خشونت با تجربه غیرمستقیم خشونت وجود دارد. یعنی میانگین تجربه مستقیم خشونت به طور معنی دار بیشتر از تجربه غیرمستقیم خشونت است. این بدان معنی است که تجربه مستقیم خشونت در دوران کودکی در بروز

رفتارهای خشونت بار آنها در بزرگسالی مؤثر است. در خصوص شیوه‌ی همسرگزینی چون سطح معنی داری آزمون از مقدار $0/05$ کمتر می باشد ($0/05 < 0/000$) لذا فرض برابری میانگین ها رد می شود. این بدان معناست که شیوه‌ی همسرگزینی اجباری در بروز رفتارهای خشونت بار زوجین مؤثر است.

همچنین در مورد ناکامی زوجین در ارضای نیازهای خود و بروز رفتارهای خشونت آمیز چون مقدار ضریب همبستگی $0/468$ با سطح معنی داری $0/000$ بوده لذا با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت بین ناکامی افراد در ارضای نیازها و بروز رفتارهای خشونت بار آنها رابطه وجود دارد یعنی با افزایش ناکامی در ارضای نیازها خشونت نیز در افراد افزایش می یابد.

پیشنهاد های تحقیق

- ۱- تسریع در فرآیند رسیدگی به دادخواست‌های زنان در مورد خشونت‌های خانوادگی علیه آنان توسط دادگاه‌ها.
- ۲- اطلاع‌رسانی به آحاد جامعه در مورد انواع جرایم خانوادگی، عواقب ارتکاب جرم و . . . که از طریق رسانه‌های جمعی اعم از مطبوعات، صدا و سیما و . . . می‌تواند صورت گیرد.
- ۳- پیشنهاد می‌شود در دانشگاه‌ها به عنوان یکی از دروس عمومی در مورد خانواده و همسر گزینی و شرایط همسر گزینی اختصاص یابد.

پیشنهاد هایی برای تحقیقات آتی

- ۱- بررسی پدیده خشونت خانوادگی از منظر شوهران.
- ۲- تأثیر پدیده خشونت خانگی بر روی تربیت فرزندان.
- ۳- بررسی رابطه فقر و خشونت خانگی.

منابع و مأخذ

- ۱- آبوت، پ. و والاس، ک.، (۱۳۸۵)، جامعه‌شناسی زنان، ترجمه: منیژه نجم عراقی، تهران، نشر نی، چاپ چهارم.
- ۲- اعزازی، ش.، (۱۳۸۰)، خشونت خانوادگی (زنان کتک‌خورده)، تهران، نشر سالی.
- ۳- اعزازی، ش.، (۱۳۷۶)، جامعه‌شناسی خانواده، تهران، نشر روشنگران و مطالعات زنان.
- ۴- ادیبی و دیگران، ح.، (۱۳۸۳)، نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران، انتشارات دانژه، چاپ سوم.

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر خشونت علیه زنان در خانواده های شهر خوی

- ۵- دادستان، پ.، (۱۳۸۲)، روان شناسی جنایی، تهران، انتشارات سمت.
- ۶- روی، م.، (۱۳۷۷)، زنان کتک خورده، ترجمه: مهدی قراچه داغی، تهران، نشر علمی.
- ۷- ساروخانی، ب.، (۱۳۷۵)، درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی، تهران، جلد اول، انتشارات کیهان.
- ۸- ساروخانی، ب.، (۱۳۷۷)، درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی، تهران، جلد دوم، انتشارات کیهان.
- ۹- سلیمی، ع. و داوری، م.، (۱۳۸۰)، جامعه شناسی کجروی، قم، نشر پژوهشکده حوزه و دانشگاه.
- ۱۰- شایان مهر، ع.، (۱۳۷۷)، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی (کتاب اول)، تهران، جلد اول، انتشارات کیهان.
- ۱۱- شایان مهر، ع.، (۱۳۷۹)، دایره المعارف تطبیقی علوم اجتماعی (کتاب دوم)، تهران، جلد دوم، انتشارات کیهان.
- ۱۲- شیخی، م.، (۱۳۸۷)، جامعه شناسی زنان و خانواده، تهران، شرکت سهامی انتشار، چاپ دوم.
- ۱۳- صدیق سروسستانی، ر.، (۱۳۸۷)، آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات اجتماعی)، تهران، انتشارات سمت، چاپ چهارم
- ۱۴- کار، م.، (۱۳۸۰)، پژوهشی درباره خشونت علیه زنان در ایران، تهران، انتشارات روشنگران و مطالعات زنان، چاپ دوم.
- ۱۵- کوئن، ب.، (۱۳۷۲)، مبانی جامعه شناسی، ترجمه: غلامعباس توسلی، تهران، انتشارات سمت.
- ۱۶- منادی، م.، (۱۳۸۵)، جامعه شناسی خانواده (تحلیل روزمرگی و فضای درون خانواده)، تهران، نشر دانژه.
- ۱۷- رسول زاده اقدم، ص. و چلبی، م.، (۱۳۸۱): «آثار نظم و تضاد خانواده بر خشونت علیه زنان»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۲۰.
- ۱۸- مولاوردی، ش.، (۱۳۷۸): «علل و ریشه های خشونت علیه زنان»، مجله حقوق زنان، شماره ۱۰.
- ۱۹- نازپرور، ب.، (۱۳۷۶)، «بررسی موارد زن (همسر) آزاری در مراکز پزشک قانونی»، پایان نامه ی دوره ی تخصصی پزشکی قانونی، تهران، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

- ۲۱- Abbott, P. A and Wallace, C., (1989), "The Family" in P. Brown and R. Sparks (Eds) After Thatcher: Social Policy, Politics and Society, Milton Keynes: Open University Press.
- ۲۲- Dobash, R. E. & Dobash, R. P., (1979), Violence against wives New York.
- ۲۳- KooP, C. E. Gundbxy. G. D., (1992), violence in America: Apublic Health Emergency, JAMA.
- ۲۴- Oxford dictionary of low., (1997), Oxford University, fourth edition.